

La poesia de Josep Sebastià Pons

He de confessar que fins avui, fins no fa gaire, no he preuat la poesia de Josep Sebastià Pons. N'havia romàs estranger. A desgrat del meu portentós esforç per assimilar la nostra poesia durant els anys quaranta —me n'han quedat uns quants milers de versos a la memòria—, l'obra de Josep Sebastià Pons no em deia res. El poc que en coneixia —*L'estel de l'escamot* i alguns poemes solts— no m'atiava a conèixer-lo més.

Ha calgut la publicació de la seva *Poesia completa* (Columna, 1988), perquè jo m'hi aturés, el considerés degudament, m'hi endinsés de nou i, per fi, el descobrís.

Considero que l'estrangeria en la qual m'havia quedat la poesia de Pons té unes explicacions molt clares, que poden ajudar a dilucidar la seva personalitat a altres catalans que, com jo, hi hagin restat aliens.

Crec que hi ha un problema de coordenades culturals a la base d'aquest distanciament. La poesia de Pons constitueix un món a part en el conjunt de la poesia catalana moderna. Si aquesta, poc després de la seva represa, vol recuperar el temps perdut i s'endinsa, a causa d'això, per tots els camins transitables, assimilant, amb risc i encert, les formes més modernes d'expressió (simbolisme, cal·ligrames, poesia pura, etcètera), Josep Sebastià Pons no segueix aquestes directrius.

Si les obres —i les ombres— de Baudelaire, de Mallarmé, de Valéry, pogueren ser vistes objectivament i digerides a casa nostra, és perquè existia, durant tot el procés de la nostra renaixença (que escric intencionadament amb minúscula), una seguretat, una confiança en el ressorgir de la llengua i en el nostre context cultural, que permetia aquesta gosadia, o que hi obligava. Josep Sebastià Pons es planteja el problema en temes inversos, diametralment oposats als nostres, als de la Catalunya estricta. Ell està sol. La cultura francesa, amb la seva potència, envaeix la seva terra. Per defensar-se'n, Pons comprèn que no n'hi ha prou a cultivar la llengua catalana, sinó que ha de defugir el miratge d'aquella cultura i, per tant, dels seus poetes. Ell no es pot permetre de coquetejar, ni de flirtejar —ni de festejar— amb la poesia francesa més avançada, perquè pot acabar esdevenint un poeta francès en llengua catalana, que és una primera forma d'esdevenir assimilat.

Amb poc de contacte amb Barcelona, l'intercanvi quotidià que l'hauria ajudat a defensar-se —a través de converses, de la premsa o del carrer mateix—, de l'allau de la cultura i de la poesia franceses., Pons comprèn que només pot fiar-se del seu món immediat, del seu entorn, i que la seva llengua és la seva terra. En altres termes, que li cal esdevenir un poeta pairal en lloc d'un poeta d'aparença universal o cosmopolita, i és així com accepta i assumeix aquest paper amb una profunda convicció. El seu vocabulari mateix, en lloc d'adaptar-se a la vida moderna, o a la vida quotidiana o a la universitària i culta —com el d'un López-Picó o d'un Riba— recolza en els valors apresos durant la seva infantesa, gairebé com si es malfiés dels que poguessin venir-li després. És així com trobem en la seva obra vocables que no trobem en cap altre poeta nostre:

L'insecte anima el roure perdedor.

No voldrà mai pausa ni treva.

Un munt de fems concerta sa fetor

amb la flonja esperança de la gleva.

Pons no s'inscriu a cap tradició. O potser a la tradició, concreta i vaga a la vegada, de la llatinitat. Pons és el més llatí dels poetes catalans; més, jo diria, que el mateix Costa i Llobera, que canta aquesta llatinitat. Pons no necessita cantar-la, necessita, sobretot, parlar del bou, del burriquet, de l'era, de la font, del pou, de la galleda, de l'esperver, de la reineta o del gripau, de les coses, sobretot, que estan al nivell dels seus peus, perquè aquestes són les que l'aferren.

L'obra de Pons recolza en la terra, s'aferma en el sòl, gràvida. La seva metafísica recau en la seva física, gairebé en la seva quotidianitat. En aquest sentit, la solució que dóna Pons al seu art fa pensar molt en la solució que dóna a l'escultura —que és el seu art— Arístides Maillol. En front de les elucubracions de Gargallo i de González, l'obra de Maillol és també una obra adscrita al seu paisatge, a les seves muntanyes. Les seves Venus no són Venus, són dones, i aquestes dones semblen afaïçonades per la vigoria i la contundència del Pirineu. De la mateixa manera, la poesia de Pons és sostinguda per la seva gleva, no li cal platonitzar; són les coses del seu entorn, del seu mas, del seu mar, les que són portadores, per elles mateixes, de poesia. NI l'un ni l'altre no volen enlairar-se. No sé si és casual aquesta coincidència entre Pons i Maillol, però l'un i l'altre ens parlen de la fisonomia d'un país, amb unes característiques molt peculiars i no homologables dintre dels Països Catalans.

Josep Palau i Fabre

Avui, 23 d'octubre del 1988